

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

סע בדרכים עקיפות

אחד המשפטים שנצרכו לי היטב בזיכרוני היה משפט ששמעתי בימי-חורפי עת פסעתי את פסיעותיי הראשונות בישיבת 'קול-תורה' המעטירה.

היה זה 'המשגיח' רבי יצחק ירוחם בורדיאנסקי שליט"א שהצביע על פרשת 'יפת-תואר' שבתחילת פרשת כי-תצא ואזי הוא הסיק את המסקנה שאולי נראית בפשטות הפוכה מהנכתב בפרשה: מה שהקב"ה דורש מאתנו הוא לא להיות 'גיבורים' עם תעוזה שנענו לאיזה אתגר ועברו אותו בהצלחה (או שלא). התפקיד האמיתי שלנו הוא לפסוח עליו; קרי: לוותר מראש על הניסיון וללכת בדרכים עקיפות, כאלו שלא יפגישו אותנו כלל עם הניסיון.

כל יהודי מעמיד 'שופטים ושוטרים' על-עצמו. כדאי שישים על-עצמו מערכת ביקורתית, כדי שיידע לשים אל ליבו מה מצבו הרוחני ולמדוד את פעימות-הדופק הרוחניים שלו. ה'שוטרים' הם

כמו אלו שכתב הרמב"ם בהלכות הרגל אשר מפקחים מראש לבל יבולע כל רע. הם לא לוכדים דווקא את העבריינים; אלא שומרים על הטובים שלא יסרחו, חלילה. "סור מרע".

ואולי - כך חשבתי השבוע - לכן נסמכו אפוא שתי הפרשיות: בזו אחר זו מלמדת אותנו התורה לקח, כי אל-לנו לחפש אטרקציות ולהיכנס לריזיקות מיותרות. הגבורה האמיתית - עד כמה שזה נשמע אירוני - זה לבלום עצמנו מראש ממפגש עם אלו.

נפסע עוד כמה פסיעות בפרשה דנן ונגלה נפלאות:

המלך מצטווה לא להרבות לו נשים "פן יסורו את לבבו". אפשר היה לצוות על המלך להיזהר פן יסור; הגם שירבה. אבל התורה בולמת זאת מראש: "לא ירבה נשים". אל תכניס עצמך לאתגרים שיש כאלו שנכשלו בהם.

צילום: שניאור מוזר - יוסף

בשפה הפשוטה והיומיומית שלנו:

אתה יכול להליט עיניך כשאתה פוסע בגאולה או ברחוב רבי עקיבא כדי לשמור על קדושת העיניים. אבל אם אתה "גיבור" באמת אתה פשוט עובר דרך רחובות פינתיים שקטים. גם אם אתה מלך, אל תחפש אטרקציות מיותרות. עצור רגע לפני.

"... הדנה בעיקר טעם מצוות השבת נתבאר אצלנו בספר אליה תמימה (משלי ט, א) שמטעמי המצווה הוא שישבות האדם כדי שיהא פנוי להתקרב לה'. והוא משום שככל שאדם חי יותר את פנימיותו ממילא הוא יותר דבוק בה', והטעם משום שבפנימיותו כל אדם רוצה להתקרב לה', אלא שההבל העולמי משכח מליביו, וזהו שאמר הכתוב אני ישנה וליבי ער. ומעתה טעם מצוות השבת משום שבששת ימי המעשה האדם טרוד בעסקיו ואינו פנוי דיו להתבונן בתכליתו בעולמו, ולזה ניתנה השבת שישבות מהכל ויהא פנוי להתבונן.

"ומעתה נראה שניקר מצוות השבת הוא השביתה והמנוחה, וכל איסורי ל"ט מלאכות הם הפרישה מן העבודה אמנם עיקר השבת היא השביתה הבאה מכח הפרישה מן המלאכה" (גיליון 'אליה תמימה' - פרשת עקב, מספר 3)

נועם הנשמות

פרקי ערגה לשבת קדש

הפנקסו של מהנך

דילמות הינוכיות אקטואליות

עושים "סיידר" בראש

א. י. פ.

סבתא שלי, 'המפקחת' המיתולוגית מרת ציפורה פרידמן ע"ה הייתה תמיד אומרת: חושב העולם הרדוד כי החתונה היא הפסגה. היא רגע השיא. הגענו לרגע הנכסף. רגעי הצלילים והאושר הגדול.

נכון, יום הנישואין, יום גדול הוא לאדם. יום נשגב של "מוחלין על כל עוונותיו". אבל זהו רק המנוע. החתונה היא הרגע הראשון של הטיפוס במעלה ההר. כאן הכל מתחיל.

את האושר - לימדה 'סבתא ציפורה' - לא קונים באולם החתונות. עם הזמן ועמו ההשקעה בזוגיות - נוצר חיבור עמוק יותר. איתן יותר.

זה כמו עץ, שככל שאתה משקה אותך - כך הוא צומח חיוני ורענן יותר.

זה קורה לכל זוג צעיר. בחודשים הראשונים, ברגעי האופוריה, הכל נראה מלא עשן מטשטש.

אבל אחרי מספר חודשים, כשבן-הזוג קולט שהוא נוחת על קרקע המציאות, הכל נראה אחרת. לפתע הוא עלול גם לקבל חרדה: עול גדול ורם הושט עליו.

מנער צעיר שמנהל את חייו כאוות נפשו הוא נהפך לנער אחראי.

"אחראי", מושג כל-כך זר ובלתי מוכר

לנערים שמעודם לא שילמו חשבון חשמל.

מלך בביתו הקט. בית משלו, עול משלו. שהרי ללא ספק לא קלה היא המלאכה. המעבר הוא חד. תהומי.

מה זה מלמד אותנו לבית הגמרא - ל"מאורסה" שלנו?

תלמודא

חושג תלמודי אחד

"מלאכה המתקיימת"

הבה ונציג שאלה פשוטה, שהיא למעשה מבוא לסוגיה מרכזית במלאכות שבת: במשנה (שבת קד, ב) שנינו שאדם שכותב על דבר שאינו מתקיים בשבת - פטור משום "מלאכה שאינה מתקיימת".

תישאל השאלה: מעתה, היאך מצאנו ידינו ורגלינו לחייב על מלאכת "מבעיר" - הלא מלאכה זו איננה מתקיימת כלל, שהרי כחלוף זמן-מה עשויה מטבע הדברים - האש להיכבות כליל!

ניגע בשאלה נוספת, הנוגעת יותר לנו: אדם שחיים מים בשבת, מדוע יתחייב משום "מבשל" (כך זכורנו משמע מהמשנה ברורה), הלא המים יתקררו עוד זמן קצר, ואין למלאכה זו כל זכר וקיום! שאלה דומה תמה ה'אבני נזר' (סימן נ"ד) על מלאכת הוצאה, ובספרו הנודע 'אגלי טל' גם במלאכת מבשל.

אולם יש ליישב זאת בפשטות לפי דברי השפת אמת בגמרא בשבת (עד, ב). בגמרא שם נאמר שאדם שזורק סיכתא לאתונא חייב משום "מבשל" וזאת משום שהדבר הקשה הופך לרך. ותמה השפ"א דלכאורה הרי עוד רגע שוב ייהפך לקשה, שהלא כך הוא דרך הברזל, ומדוע חייב משום מלאכת מבשל הלא איננה מתקיימת.

ויישב בפשטות, שיש מלאכות שבמהותן ובטבען מלכתחילה הינן זמניות. ומעתה אין בהן כל גריעותא של "אינה מתקיימת", שכן הקיום שלה - לזמן המיועד לה - הוא קיום מוחלט. זאת בשונה למשל מלכתובה לא אמתית שבאמת חסר בעצם השם "מלאכה" בדבר, שכן אין לכתובה כזו אחיזה של ממש.

ומעתה יש ליישב גם בכל האמור לעיל: הן במבעיר והן במרתחית מים, המלאכה בזמנה המיועד לה, בדרך טבע העולם, היא מלאכה המתקיימת, אלא שקיומה מראש ומלכתחילה מוקצב לזמן מסוים. והוא נפלא.

היהודי יושב ליד הגמרא ומבקש להתנועע בלהט אבל חושיו כל עימו. רדומים אפילו. הוא מבקש כימייה. איזה ניצוץ שידליק את נשמתו כמדורת רשב". כמה שהוא רוצה. ולא תמיד זה קורה. לעיתים אלו מצבי-רוח שונים הבאים עליו על יצור-חלד. אבל היא הנותנת. זוהי דרכה של תורה. הכימייה באה רק עם ההיכרות המעמיקה. השקעה בהתקשרות - היא יוצרת הקשר.

זה הרי מכיר כל מי שפעם ישב ב'סדר א' של יום ראשון או בשיעור 'הדף היומי' אחרי יום מתיש: בתחילה אולי ענן מעיב, אבל אחרי חצי שעה של לימוד רציף, אתה מרגיש טובל מלא-גופך במעיין המיטהר. כמו היית ממוגנט לגמרא ומוצא בה עולם משלך שאין בו מלבדו מאומה. כאילו העולם כעת נח מזעפן. אתה והגמרא בייחוד מוחלט.

אז חכו חצי שעה אחרי שהתחלתם, ואז לפתע תרגישו שאתם בפנים. כל-כך עמוק בפנים. עד כי לא נודע כי פעם היו אי-אלו מבוכות וקשיים, שעות השובע מכאן ואילך "בולעות" את שעות הרעב והמבוכה - בחינת "לא נודע כי באו אל קרבנה" כלל. "כל ההתחלות - קשות". אל תדונו את הלימוד שלכם לפי רגעי הבראשית.

זהו למעשה הרי המשך המשפט של רש"י בשמות (י"ט, ה): "... אם תקבלו עליכם - יערב לכם מכאן ואילך!".

או במילים אחרות: "משכני", בראשית, ולאחר-מכן: "נרוצה".

בבחינת: חי נושא את עצמו..

אז הגענו לפרשה: הורדתי להם בסכום של חצי לילה: 300 ₪.

ויהי היום.

המשפחה הגיעה לדירה, והנה במשגה - אחד מהילדים שבר את המנעול של הדלת, מה שהזיקק לקרוא בהקדם לפורץ. "אנחנו לא מסוגלים לישון עם דלת פתוחה", הסבירו השוכרים.

מובן שבהיות והקולר תלוי על צוואריהם - הם הזמינו את הפורץ על-חשבונם.

הוא הסביר, הפורץ, שתלוי ברמת השבר: אם הוא יזיק טיפול יסודי, התיקון יעלה 600 ₪, ואילו הוא קל יותר - המשפחה תזקק לשלם 300 ₪.

לבסוף, התיקון עמד על 300 ₪ בלבד.

כן, למי שזוכר זהו בדיוק הסכום המדויק

שהמשפחה קיבלה כהנחה ימים אחדים קודם לכן..

מה הלמד מזה?

פשוט מאוד: שאם נגזר על האדם לשלם את הסכום - גם יקבל "הנחה" בסוף יקבל "אנחה" - הוא ישלם את הסכום הזה בדיוק במקום אחר.

300 תחת 300.

מקריאים לו ציטטות שמחייבות אותו אולי להיצמד לסטנדרטים לא מוכרים לעולמו.

אבישי פרי: אומר לך משהו אמיתי בין יהודי לרעהו: מאז שעברתי לצפת, למדתי על אלול מסוג אחר. זה היה כאשר הלכתי לילה אחד לבקר בשעת אשמורת בבית-הכנסת העתיק הרב אבוהב וקלטתי שעת סליחות אותנטית. הבנתי שאלול זה משהו כמו שטיפה וניקיון מהלכלוך שהצטבר כל השנה. מין זוך וטוהר ששפוך על האנשים. לא משהו מפחיד. יותר משהו שמזמין הזדמנות חד-פעמית לעלות רמה רוחנית. לעשות איזו מקפצה להיות קצת יותר.

אבישי פרי: אוסיף עוד מילה: אני רואה את הנוער עם העגילים שמגיע לאותם מעמדי סליחות. פעם ראיתי אותם בסליחות המפורסמות של 'אור-החיים', היום אני רואה אותם בצפת. אתה רואה את התשווקה והכמיהה להחזיק חזק, להיות קשור. במילה אחת: להיטהר ולהתנקות.

הרב לודמיר: ה'אלול מסוג אחר' שאתה מתרפק עליו כל כך, לאמיתו של דבר, אינו שונה משאר ה'אלולים'. בכל זרם ובכל חוג, תמיד ידעו הגדולים וטובים, לצרף מידת הרחמים למידת הדין. כדרכם של אנשי אמת - 'פנימיים במובן הפנימי של המושג' - הנהרה לא תמיד הייתה שפוכה על פניהם, ברם, היא פיכתה בחגווי נפשם, בבחינת 'שמחתי מתוך יראתי'. **המשך בשבוע הבא**

יותר מקורט של תסיסה חיובית, מתנוצצים היטיב בנפשותיהם של בעלי הנפש והמחשבה. 'שיחות לילה' תורמות, נופך השראתי כובש, לכל היסודות המוכרים בעבודת ה', ומשביח את טעמם ב'לילות נעימה', בלא מעצורים ומחסומים של השגרה הלוחצת בשעות היום.

אבישי פרי: הגענו לחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות. יש אנשים שאצלם החודש הזה גורם לריחוק מסויים. הם מתקשים להיכנס ל'נעליים הגדולות' של 'הדגים בים רועדים' מהמכתב הידוע של מחולל תנועת המוסר רבי ישראל סלנטר. אתה בטח מבין במה מדובר. היום ישנן תפישות יותר 'נינוחות' כאלו ש'מתאימות לדור'. מה אתה אומר על זה?

ר' יעקב לודמיר: אני חושב שבאופן כללי זה לא רק סיפור של אלול. המון פעמים אנחנו תופרים מידות 'ספרותיות'. אנחנו ניגשים לנוער עם נוסח מוכן של 'כבר משחר נערותו יתנכר נער'. אנחנו אוהבים ציטטות מפליגות אבל מתנתקים במידת-מה מקרקע המציאות.. הילד בן-דורנו שיש לו נגן MP3 בכיס, לא חי כמו הרב עובדיה בשעתו או הרב אלישיב שהיה מנותק מהעולם. אבל אנחנו

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

אנחה תחת הנחה

אנחנו בשעת נעילת 'בין-הזמנים' ואל המערכת מגיע השבוע סיפור טרי מצפת - העיר והנופש.

רשות-הדיבור למשכיר מאחד מרחובותיה של צפת החרדית:

"באחד הימים הראשונים של 'בין הזמנים' סגרתי עם משפחה על מספר ימים. בתחילה דובר על ימים אחדים ולאחר-מכן זה השתנה לשבוע ימים, פרק-זמן פחות רווח במושגים צפתיים.

"השוכרים ביקשו - מטבע הדברים הנחה: לילה אחד חינם. מובן שזה היה סכום גדול-מידי בשבילי

שיחות לילה

שיח יהודי פורה בעבודת ה'

אלול, הדגים שבים ומה שביניהם

אבישי פרי: ניתן לך, ר' יעקב, את רשות-הדיבור: תן כמה מילים על מטרתו של המדור הייחודי הזה, ומה פשר השם הייחודי והמעניין שניתן לו. כמה בכלל "שיחות לילה" איכא בשוקא? (אם בכלל). הלא שיחותינו בדרך-כלל מתקיימות בשעות הלילה, בהם העולם נקי יותר וצח יותר. שעות של מחשבה והתבוננות-הנפש.

הרב לודמיר: שמו הייחודי של המדור, נשאב מקסמם המשכר של שעות הלילה הענוגות. שעות בהם האהבה והרוגע, השלווה והמתקנות, יחד עם

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה

בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

זוג או פרט

הגר"ם טולידאנו - אב"ד ירושלים

'אלול' בחיי הנישואין

בימי אלול אנו עומדים. איך ניתן לתמצת את הימים הנשגבים הללו במילה אחת ומה זה אומר לנו לחיי הנישואין? הטו אוזניכם לדברי הספרי בפרשתנו:

על הפסוק 'וארב לו וקם עליו' האמור על הקוטל נפש בשגגה מלמד הספרי, כי הדבר מגיע בעטיו של העדר קיום 'ואהבת לרעך כמוך' שגרר שנאה, לאחר מכן נקמה, ולבסוף שפך - דם! ברגעי הקלות - דעת הראשוניים, נראה, הכול מתחיל.

ימי אלול נועדו למעשה לעצור את הדינמיקה של ההידרדרות. אלו ימים של חשבון נפש למען נלך בדרך טובים. ימים אלו מכוונים לימים הנוראים שמתומצתים בפי חז"ל במילים אחדות: "תקעו בחודש שופר - חדשו מעשיכם, שפרו מעשיכם".

מסופר על הכהן הגדול, החפץ חיים זי"ע שפעם הגיע בערב יום כיפור לבית כנסת של חסידות מסוימת. ביקש לומר 'יום כיפור קטן' אך החסידים הסבו את תשומת ליבו כי במחיצתו של הרבי לא נהגו כן. פתח החפץ במשל מחייו, וכה שח:

פעם ביקשתי לנסוע ברכבת מוורשה לווינה. שמתי פעמי לרכבת כדי ללמוד מאחד מהנוסעים הדרך. נוסע אלמוני הודיעני: אני גם שם פעמי לווינה הבירה. סור נא עמדי. עקב אחריו בשעת הנסיעה וראהו מבקש לרדת מן הרכבת בעיצומה של הנסיעה. לשאלת החפץ חיים השיב הלה, כי אכן פניו מועדות לווינה אלא שאין לו מעות דיו לנסיעה וכי כעת הוא יורד כדי ללקט מעות מעוברי-אורח למען המשך הנסיעה.

לימד החפץ חיים לקח: לרבי יש כתפיים רחבות למנוע עצמו ממנהג זה שכן דרכו לבורא סלולה. אולם לכם - מניין אלו? אם צריכים ללקט זכויות לדין.

לימדנו החפץ חיים כי ייעודם של ימים אלו הנם עצירה בתחנות כדי ללקט זכויות ליום המשפט. אלו ימים, כפי שחידד בספר מסילת ישרים, שבהם עוצר האדם את שטף חייו אשר חי בהם "כסוס במלחמה". ואם בחיים בכלל - בחיי הנישואין גם נדרש על האדם לעצור את עצמו ולעשות 'אלול' - חשבון-נפש על מצבו הזוגי.

חלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

ירושלים דצפת

צילום: עיריית צפת

זה קרה השבוע. במסגרת עבודות לפיתוח הכניסה לעיר העתיקה ביצעו הצוותים המקצועיים חפירות דגימות בקרקע. במסגרת עבודות אלו אותרו ממצאים ארכיאולוגיים חסרי תקדים על ציר הזמן מהמאה ה-16 ועד למלחמת השחרור בשנת תש"ח. מדובר באחד התיעודיים הנדירים והמשמעותיים ביותר של בירת הגליל (שכיום כבר מכונה - בצדק - "הבירה החרדית בגליל").

הארכיאולוג אורן זינגבוים מסביר: "יש פה ארבע שכבות של מבנים: מבנה מנדטורי מהמאה ה-20 היושב על מבנה מהמאה ה-19, שניתן לראות את הריצוף שלו. תחתיו מבנה קדום יותר, מרעיית האדמה ב-תקצ"ז, והקיר בקצה הוא מהמאה ה-17. כל הדבר הזה מכסה על פתח של בור מים מדהים ומאגר מים מהמאה ה-16".

אבל זה לא נגמר כאן: החוקרים גילו כי במהלך הקרב על שחרור העיר צפת, ניסו הערבים על בסיס ציר זה לחפור מנהרת טרוור, מהראשונות בעולם, שתגיע עד לבניין אשת"ם- לב הכח היהודי. ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם הדברים בספרו של בנימין גייגר - אחד מזקני צפת המגולל על פני 153 עמודים את סיפורה של העיר וגם מציין כי במהלך מלחמת השחרור: "שמעתי רעש מונוטוני עמום הדומה לקול חפירה במעדר". כעת, עשוי האתר להפוך לאטרקציה של ממש למקומיים ולתיירים.